รายงานสรุปโครงการ

การส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่น

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

โดย

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

คำนำ

รายงานสรุปโครงการการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่นฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน การบูรณาการข้อมูล และการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และความยากลำบากของครัวเรือนผ่านเครื่องมือเชิงประจักษ์ ได้แก่ ดัชนีความยากลำบากของครอบครัว (Family Difficulty Index: FDI) และ แผนที่ชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อชี้เป้าและให้ความช่วยเหลือได้อย่างตรงจุด

เนื้อหาภายในรายงานประกอบด้วยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนและวิธีดำเนินงาน ผลการดำเนินงานที่สำคัญในมิติต่างๆ รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายสวัสดิการสังคมในระดับพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร หน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่าย และผู้สนใจทุกท่านในการนำไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10

กันยายน 2569

บทสรุป

โครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความเปราะบางและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ 4 หมู่บ้านเป้าหมาย (หมู่ที่ 5, 6, 7 และ 8) โดยบูรณาการใช้เครื่องมือเชิงประจักษ์ ได้แก่ ดัชนีความยากลำบากของครอบครัว (FDI) และ แผนที่ชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อคัดกรองชี้เป้า และวางแผนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางได้อย่างแม่นยำ

การชี้เป้ากลุ่มเปราะบาง พื้นที่ประสบปัญหาอัตราภาระพึ่งพิงสูง (1 : 0.93) มีหนี้สินและขาดเงินออม รวมถึงครัวเรือนตกหล่นจากสิทธิทางทะเบียนราษฎร์ 19 ครัวเรือน โดยแบ่งพื้นที่ยุทธศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะด้าน เช่น หมู่ที่ 5 เน้นกลุ่มผู้ป่วยเรื้อรัง และหมู่ที่ 6 เน้นปัญหาเศรษฐกิจและรายได้

ผลการดำเนินงาน (1) มิติด้านสุขภาพ สนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันการหกล้ม (รองเท้าจุกยางกันลื่น) ให้แก่ผู้สูงอายุ 40 คน ลดอุบัติเหตุลงร้อยละ 20 (2) มิติด้านรายได้และความมั่นคงทางอาหารดำเนินโครงการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ 50 ครัวเรือน ช่วยลดค่าใช้จ่ายและสร้างรายได้หมุนเวียน และ(3) มิติด้านการเข้าถึงบริการ ขับเคลื่อนโครงการ อพม. ร่วมใจ พากลุ่มเปราะบางรีสตาร์ทชีวิต เข้าถึงสิทธิ สำรวจและช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้เข้าถึงสวัสดิการรัฐ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุป	ข
สารบัญ	ค
โครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่น	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
กลุ่มเป้าหมาย	3
สถานที่ดำเนินการ	4
ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ	4
สรุปผลการดำเนินงาน	
ผลการถอดบทเรียนการขับเคลื่อนเชิงระบบ	8
ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการดำเนินโครงการครั้งต่อไป	8

โครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่น

หลักการและเหตุผล

โครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อบริบททางสังคมที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ และเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำความยากลำบากของครัวเรือนในมิติต่างๆ ดังนี้

1. สถานการณ์ปัญหาและความเปราะบางในพื้นที่ จากการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลประชากรในพื้นที่เป้าหมาย (หมู่ที่ 5, 6, 7 และ 8) พบว่ามีอัตราภาระพึ่งพิงสูงถึง 1 : 0.93 โดยมีสัดส่วนครัวเรือนพึ่งพิงสูงร้อยละ 32.6 มีภาระหนี้สินในระบบร้อยละ 44.6 และครัวเรือนที่ไม่มีเงินออมสูงถึงร้อยละ 34.6 นอกจากนี้ยังมีครัวเรือนที่ตกหล่นจากสิทธิทางทะเบียนราษฎร์ (ไม่มีเลขที่บ้าน) จำนวน 19 ครัวเรือน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐานของรัฐ

2. ความจำเป็นในการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ การแก้ไขปัญหาความยากจนและความเปราะบางในอดีตมักพึ่งพาการใช้ดุลพินิจส่วนบุคคล โครงการนี้จึงนำ ดัชนีความยากลำบากของครอบครัว (Family Difficulty Index: FDI) และ แผนที่ชุมชนอิเล็กทรอนิกส์มาเป็นเครื่องมือหลักในการบูรณาการข้อมูล คัดกรอง และชี้เป้าความช่วยเหลือไปยังกลุ่มเปราะบางได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว

3. การบูรณาการแผนและงบประมาณระดับพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาสวัสดิการสังคมมีความต่อเนื่องและยั่งยืน จึงจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย หน่วยงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนแผนงานระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ครอบคลุมทั้งมิติด้านสุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา รายได้ และการเข้าถึงบริการภาครัฐ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี กำหนดวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินงานดังนี้

1. เพื่อพัฒนาระบบข้อมูลและเครื่องมือชี้เป้า นำดัชนีความยากลำบากของครอบครัว (Family Difficulty Index: FDI) และแผนที่ชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ มาใช้ในการคัดกรอง จัดเก็บข้อมูล และจำแนกกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนได้อย่างแม่นยำตามหลักสถิติ

2. เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบาง เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของครัวเรือนกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ (หมู่ที่ 5, 6, 7 และ 8) ครอบคลุมมิติด้านสุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา รายได้ และการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการภาครัฐ

3. เพื่อบูรณาการการทำงานและความร่วมมือระดับพื้นที่สร้างกลไกการมีส่วนร่วมและประสานความร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย หน่วยงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการร่วมวางแผน จัดทำสวัสดิการสังคมและขับเคลื่อนการแก้ปัญหาร่วมกันอย่างยั่งยืน

กลุ่มเป้าหมาย

การดำเนินโครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายเชิงปริมาณ ประชาชนและครัวเรือนในพื้นที่รับผิดชอบ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5, 6, 7 และ 8 รวมทั้งสิ้น 2,208 ครัวเรือน ประชากร 1,504 คน โดยมุ่งเน้นการคัดกรอง และเข้าถึงครัวเรือนกลุ่มเปราะบางที่มีความเสี่ยงสูง

2. กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ (จำแนกตามพื้นที่ยุทธศาสตร์)

2.1 หมู่ที่ 5 กลุ่มผู้ป่วยเรื้อรัง (คิดเป็นร้อยละ 74.5 ของผู้ป่วยทั้งตำบล) และครัวเรือนที่มีความเสี่ยงซ้อนด้านสุขภาพและเศรษฐกิจ

2.2 หมู่ที่ 6 ครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุดในตำบล (78,076.92 บาทต่อปี) และประสบปัญหาความไม่มั่นคงด้านที่ดินทำกิน

2.3 หมู่ที่ 7 และ 8 ครัวเรือนทั่วไปและกลุ่มแรงงานในพื้นที่ที่ต้องได้รับการเสริมศักยภาพเพื่อรองรับฐานเศรษฐกิจและสวัสดิการชุมชน

2.4 ครัวเรือนตกหล่นพิเศษ ครัวเรือนที่ตกหล่นจากสิทธิทะเบียนราษฎร์ (ไม่มีเลขที่บ้าน) จำนวน 19 ครัวเรือน เพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือและเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียม

สถานที่ดำเนินการ

องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครอบคลุมพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 5, 6, 7 และหมู่ที่ 8 รวมทั้งสิ้น 2,208 ครัวเรือน

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ

การดำเนินโครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีขั้นตอนการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. ระยะเตรียมการและสร้างความเข้าใจ

- การประชุมหารือและคัดเลือกพื้นที่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุราษฎร์ธานี (พมจ.สุราษฎร์ธานี) โดยการนำของ พมจ.สุราษฎร์ธานี และหัวหน้ากลุ่มการวิจัยและการพัฒนาระบบเครือข่าย ได้ร่วมประชุมหารือเพื่อคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย (รวมถึงการพิจารณาเลือกองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย) ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

- สร้างความเข้าใจและชี้แจงโครงการ ประชุมสื่อสารสร้างความเข้าใจร่วมกันกับภาคีเครือข่าย ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครในพื้นที่เป้าหมาย (หมู่ที่ 5, 6, 7 และ 8)

2. ระยะสำรวจ เก็บข้อมูล และวิเคราะห์พื้นที่

- จัดเก็บข้อมูลภาคสนาม ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลครัวเรือนโดยใช้แอปพลิเคชัน Google Form เพื่อลดการใช้กระดาษ

- คัดกรองด้วยดัชนีความยากลำบาก (FDI) ประเมินและจัดระดับความยากลำบากของครัวเรือนตาม 3 มิติ (ภาวะพึ่งพิง ปัจจัยกระทบคุณภาพชีวิ, และรายได้เฉลี่ย)

- จัดทำแผนที่ชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ โดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11 นำข้อมูลพิกัดและผลการคัดกรองมาประมวลผลผ่าน Google Sheet, Looker Studio และ Google My Maps เพื่อชี้เป้ากลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน

3. ระยะขับเคลื่อนและบูรณาการสวัสดิการ

- จัดทำแผนบูรณาการระดับพื้นที่ ประชุมร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อออกแบบและจัดทำโครงการสวัสดิการให้สอดคล้องกับปัญหาเฉพาะของแต่ละพื้นที่ยุทธศาสตร์ (เช่น การแก้ปัญหาผู้ป่วยเรื้อรังที่หมู่ที่ 5 และปัญหาเศรษฐกิจที่หมู่ที่ 6)

- ดำเนินการช่วยเหลือตามมิติต่างๆ ขับเคลื่อนกิจกรรมด้านสุขภาพ ความเป็นอยู่ การศึกษา รายได้ และการแก้ไขปัญหาครัวเรือนตกหล่น (เช่น การออกเลขที่บ้าน 19 ครัวเรือน และจุดบริการ One Stop Service)

4. ระยะติดตาม ประเมินผล และสรุปรายงาน

- ติดตามและประเมินผลโครงการ ตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานและการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของกลุ่มเป้าหมาย

- สรุปผลและเสนอเชิงนโยบาย โดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 11 จัดทำเล่มรายงานสรุปโครงการและข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเสนอต่อผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการขยายผลในระยะยาว

สรุปผลการดำเนินงาน

โครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ลงพื้นที่สำรวจด้วยระบบดิจิทัลและดัชนีความยากลำบากของครอบครัว (FDI) สามารถเข้าถึงครัวเรือนเปราะบางได้จริง 591 ครัวเรือน (ประชากร 1,523 คน) นำไปสู่การปักหมุดบนแผนที่ชุมชนอิเล็กทรอนิกส์เพื่อชี้เป้าการช่วยเหลือได้อย่างแม่นยำ พร้อมทั้งดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ตามแผนงานที่กำหนด โดยมีผลการดำเนินงานสำคัญจำแนกตามโครงการและกิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมรองเท้าจุกยางกันลื่น (มิติด้านสุขภาพ) สนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันการหกล้ม (รองเท้าจุกยางกันลื่น) ให้แก่ผู้สูงอายุ ได้ 40 คน พร้อมให้ความรู้เรื่องการปรับสภาพแวดล้อมในบ้าน

2. โครงการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ (มิติด้านรายได้และความมั่นคงทางอาหาร) ดำเนินการสำเร็จร้อยละ 100 ครอบคลุม 50 ครัวเรือน พร้อมจัดตั้งแปลงผักต้นแบบในชุมชน

3. โครงการ อพม. ร่วมใจ พากลุ่มเปราะบาง รีสตาร์ทชีวิตเข้าถึงสิทธิ (มิติด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ) สำรวจและคัดกรองกลุ่มเป้าหมายเชิงลึกจำนวน 2 ครัวเรือน โดยใช้ดัชนีความยากลำบากของครอบครัว (FDI) และระบบ MSO-Logbook

ผลการถอดบทเรียนการขับเคลื่อนเชิงระบบ

1. การประเมินผ่านดัชนีความยากลำบากของครอบครัว (FDI) และแผนที่ชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่สะท้อนปัญหาจริงในพื้นที่ ดีกว่าการพึ่งพาข้อมูลกลางเพียงอย่างเดียว

2. เป็นแนวทางสำคัญในการผลักดันแผนสวัสดิการเข้าสู่ข้อบัญญัติท้องถิ่น และเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย (พมจ. อบต. อสม. อพม. และสถาบันการศึกษา) เพื่อสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมที่ยั่งยืน

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการดำเนินโครงการครั้งต่อไป

จากการดำเนินโครงการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสวัสดิการสังคมระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี คณะทำงานได้สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานในอนาคต ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- ข้อจำกัดด้านฐานข้อมูลกลางของภาครัฐ ข้อมูลทางทะเบียนราษฎร์ และฐานข้อมูลกลางบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริงในพื้นที่ (เช่น สัดส่วนผู้สูงอายุและครัวเรือนเปราะบางที่มีการเคลื่อนย้าย) ส่งผลให้การชี้เป้าในช่วงแรกมีความคลาดเคลื่อน

- ข้อจำกัดในการเข้าถึงตัวบุคคล ประชาชนในวัยแรงงานไม่อยู่บ้านในช่วงกลางวัน ต้องลงพื้นที่ซ้ำ และมีครัวเรือนตกหล่นจากระบบ ยังมีครัวเรือนบางส่วนตกหล่นจากระบบสมุดพกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ หรือไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน (เช่น กรณี 19

ครัวเรือนที่ไม่มีเลขที่บ้าน) ทำให้เสียสิทธิ์ในการเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐาน

- ความทับซ้อนและความเชื่อมโยงของหน่วยงาน การกระจายตัวของสวัสดิการพื้นฐานที่อยู่ภายใต้หลายกระทรวงและหน่วยงาน ทำให้กระบวนการเชื่อมโยงข้อมูลและการช่วยเหลือแบบองค์รวมมีความล่าช้า

- ทรัพยากรและงบประมาณจำกัด งบประมาณในระดับท้องถิ่นมีข้อจำกัดในการรองรับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างระยะยาว เช่น การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและการสร้างอาชีพที่มั่นคง

2. แนวทางพัฒนาการดำเนินโครงการครั้งต่อไป

- พัฒนาระบบข้อมูลเชิงประจักษ์ในพื้นที่ ขยายผลการใช้ดัชนีความยากลำบากของครอบครัว (FDI) ร่วมกับแผนที่ชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ให้ครอบคลุมทุกครัวเรือน ทั้งครัวเรือนที่ไม่มีบ้านเลขที่ และครัวเรือนแฝง เพื่อให้ได้ฐานข้อมูลที่แม่นยำและเป็นปัจจุบันที่สุด

- บูรณาการเชิงลึกและแก้ปัญหารายกรณี (Case Management) ประสานงานกับฝ่ายทะเบียนราษฎร์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเร่งด่วน เพื่อปลดล็อกปัญหาทางกฎหมายและสิทธิสถานะ (เช่น การออกเลขที่บ้าน) ให้กลุ่มเปราะบางเข้าถึงสิทธิได้ 100%

- ยกระดับกลไกเครือข่ายภาคประชาชน พัฒนาศักยภาพและบทบาทของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ อพม. และ อสม. ให้เป็นกลไกหลักในการเฝ้าระวังและช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง

- ผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น นำรูปแบบสวัสดิการที่ประสบความสำเร็จ (เช่น กิจกรรมรองเท้ากันลื่น และโครงการปลูกผักสวนครัว) บรรจุเป็นข้อบัญญัติงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อความต่อเนื่องและความยั่งยืนในระยะยาว

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
เลขที่ 33 หมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100
โทร. 0 7735 5022 - 3 แฟ็กซ์ 0 7735 5705